אלו נערות פרק שלישי כתובות ל.

חייבי עשה מצרי ואדומי הניחא לר' ישבב אי לאפוקי מטעמא דר' סימאי קאתי שפיר אלא אי טעמא דנפשיה קאמר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר ואפ' חייבי עשה מאי ביניייהו [a]איכא בינייהו בעולה לכ"ג ומ"ש דהוה ליה עשה שאינו שוה בכל אמר רב חסדא הכל מודים בבא על הנדה שמשלם קנס למ"ד יש בה הויה הא נמי יש בה הויה למ"ד ראויה לקיימה הא נמי ראויה לקיימה ולאפוקי מדרבי נחוניא בן הקנה דתניא [b]רבי נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין אף יום הכפורים מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין מ"ט דר' נחוניא בן הקנה אמר אביי נאמר [1]אסון בידי אדם ונאמר [2]אסון בידי שמים [x]מה אסון האמור בידי אדם פטור מן התשלומין אף אסון האמור בידי שמים פטור מן התשלומין מתקיף לה רב אדא בר אהבה ממאי דכי קא מזהר להו יעקב לבניה על צינים ופחים דבידי שמים נינהו דלמא על אריא וגנבי דבידי אדם נינהו אטו יעקב אהא אזהר אהא לא אזהר יעקב על כל מילי אזהר וצינים פחים בידי שמים נינהו והתניא [3]הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים שנאמר [3]צינים פחים בדרך עיקש שומר נפשו ירחק מהם ותו אריא וגנבי בידי אדם נינהו [3]והאמר רב יוסף רבי חייא מיום שחרב בית המקדש אף על פי שבטלו סנהדרין ארבע מיתות לא בטלו לא בטלו אלא בטלו להו אלא

דין

א' לאפוקי מדרבי סימאי קאתי. מימה מיפשוט דרבי ישבב טעמא דנפשיה קאמר מליגא דמ"ד בפ"ק דיבמות (דף יח. ושם) הבא על יבמתו וחזר ובא אחר מן האחים על לרתה בעשה דהא תנן בפרק ר"ג (יבמות דף נ.) ר"ג אומר דאין בעילה אחר בעילה ע"כ רבי ישבב טעמא דנפשיה קאמר והוי התם כר' יוסנן דאין קידושין תופסין בחייבי עשה ולהכי אין אחר בעילה כלום כדאמר התם בגמרא[a] אמתני' דאין אחר מליצה כלום אמר רב הונא אמר רב זו דברי ר"ע דאמר דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין ומסתמא הכא מליגא דר"ע מספקא ליה אי טעמא דנפשיה קאמר אי לאו הכי נראה לר"ת דגרסי' בפ"ק דיבמות (דף יח.) חד אמר בלאו ובלא זה מוכיח ר"ת בההיא שמעתא דל"ג בעשה וכן פר"ת דהיינו לאו שאחר דאמר קרא אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה אחרת ה"ל כיון שבנה שוב יבנה אחרת:

איכא בינייהו בעולה לכ"ג. פי' בקונט' בעולה שלא כדרכה וקשה דפלוגתא דר"מ ורבי אלעזר היא בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף עט. ושם) אי כשירה לכ"ג וה"ל למימר ולר"מ דאמר כשירה לכ"ג מאי איכא למימר כדקאמר ולר"ע דאמר כו' ואור"י דמר"ע פריך שפיר כדי לאוקומי ר"ש כן מנסיא שהוא בתרא כר"ע שהיה רבו אבל בהא לא חייש אי פליג ר"מ אר"ש כן מנסיא ור"מ פי' דהכא לא מייירי בבעולה מאחר אלא בכ"ג שאנס בתולה גמורה ולא תשיבה לאויה לקיימה דהאי לא ישא הוי מן התורה אף ע"ג דאם נשא נשוי ה"ל אמר בוגרת ומוכת עץ לא ישא ואם נשא נשוי אע"ג דהוי מן התורה דבעולה עצמו אסורה לו מן התורה וכ"ת לא פירש כן:

הכל מודים בבא על הנדה שמשלם קנס. תימה לר"י מנלן דר"ש בן מנסיא מודה בה דלמא כר' נחוניא בן הקנה ס"ל דחייבי כריתות פטורים מן התשלומין ומיהו ר"ש התימני ע"כ לית ליה דר' נחוניא מדאיצטריך למעוטי חייבי כריתות מולו תהיה לאשה אשה שיש בה הויה דע"כ לא איצטריך למעוטי אלא חייבי כריתות דחייבי לאוין ס"ל בסוף החולץ (יבמות דף מט. ושם) דאית בהו הויה אבל מר"ש בן מנסיא קשה מנלן דלית ליה דר' נחוניא ועוד אפי' ר"ש התימני דלמא אית ליה דר' נחוניא ואיצטריך למעוטי מולו תהיה לאשה יבמה לשוק דאין קידושין תופסין בה לכ"ע כדאמר בהאשה רבה (שם דף לב: ושם) וי"ל דרב חסדא ס"ל דאין שום תנא סובר כרבי נחוניא ולה"ק ולאפוקי כו' ובקונט' פירש דאמתני' קאי דמפקא מדר' נחוניא ותימה מנ"ל דמפקא מיניה דלמא מודה ר' נחוניא דחייבי כריתות יש להן קנס דרבינהו קרא חד לחייבי לאוין וחד לחייבי כריתות ולר"ע מאי דמפקא מתני' מדר' נחוניא דכיון דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין איכא לאוקומי הנך תרי ריבויי חד לחייבי עשה וחד לחייבי לאוין אבל חייבי כריתות לר' נחוניא לא[b] ונראה לרשב"א לתרץ [c]דע"כ מפקא מתני' מר' נחוניא דלר' נחוניא אין חילוק בין חייבי כריתות לחייבי מיתות ב"ד או מאסון אסון או כדדרש רבא כרת שלי כמיתה שלכם ואם יש קנס לר' נחוניא בחייבי כריתות יש ג"כ בחייבי מיתות ב"ד ומתני' קתני בא על אמו פטור: **הכל בידי שמים** חוץ מצינים פחים. (שבת דף לב.) לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה אלמא יכול לשמור עצמו מן הפורענות וכן קיר נטוי דאסור לעבור תחתיו התם מן הפסיעה יכול לשמור עצמו דהא ולאי שביבו להמית עצמו אבל כשמביאין עליו מן השמים נאונס אי אפשר לו לשמור אבל צינים פחים לעולם אל יבואו עליו באונס אם רוצה ליהנר ומ"ת והא דרשינן (ב"מ דף קז:) והסיר ה' ממך כל חולי זה ליה אלמא בידיו שמים הוא וי"ל דהיינו שיתם הקב"ה עולמו או יתן לו מלבושים ולא יצטרך ליהנר ומ"ת והא פחים בידי שמים הוא דאמרי' בברא"ת דבר אפרשה ע"ו א"ל אנעוניעות לרבי אלי עלי א"ל רחמנא שיזבך מלינמה א"ל דא לגומא היא יתיר חד כמו ולינתא אזלא א"ל תשמוד מערבא א"ל הא כדו לגומא דכתיב אין נסתר מחמתו וי"ל דקרא כתיב בעובדי דרכים או במלחמה כדרך שהמלכים עושים בדרך אין אדם יכול ליהנר מן המוס אבל אם רוצה ליסב בביתו יכול להזהר שיסב בבית של אבנים או יבנם במרתף ויש מפרשים לצינים פחים מדא מילתא היא כלומר צינים שהם פחים לאדם לשון פח ומוקש ואינו כן דבפ"ק דמסכת ע"ז (דף ג: ושם) מייתי לה [להא דכתיב ומעשה אדם דבני היס מה] דגים שבים כיון שקדרה עליהן תמה מיד מתים [אף בני אדם כיון שקדרה עליהם תמה מיד מתים] והא דאמר (ברכות דף נ:) הכל בידי שמים חוץ מירלת שמים אין עניגו לכאן דהתם קאי על הולד במעי אמו (וגה טו:) שנחזרין אם יהא עני או עשיר גבור או חלש טפש או חכם אבל זדיק ורשע לא[b] והכא מייירי במאורעות הבאות על האדם[c]: **מיום** שחרב בית כו'. וא"ת אמאי לא נקט מ' שנה קודם שחרב בהמ"ק דמ' שנה קודם חורבן גלתה סנהדרין כו' שלא דנו דיני נפשות וי"ל דלפעמים לצורך שעה היו מחרין סנהדרין לגשת הגזית ולהכי לא פסיקא ליה למימני מ' שנה קודם חורבן וא"ת א"כ מאי פריך בפרק היו בודקין (סנהדרין דף מא.) גבי מעשה ובדק ר' יוחנן בן זכאי בעוקלי תאנים ופריך מי הוה בסנהדרין והא תניא של רבן יוחנן בן זכאי מלה ועשרים שנה מ' עסק בפרקמטיא ומ' למד ומ' לימד ותניא מ' שנה קודם חורבן גלתה סנהדרין כו' והשתא מאי קשיא ליה כיון דלפעמים היו מחרין ודינין וי"ל דרבן יוחנן בן זכאי דבדק בעוקלי תאנה אמעשה דרליתה היה ומשום דיני נפשות דרליתה לא היו מחרין לעולם דעיקרם לא גלו אלא משום רליתה דזהו דנפשי רוצחים כדאמרינן בפ"ק דמסכת ע"ז (דף מ: ושם) וי"מ דלהכי נקט משחרב בהמ"ק משום דקודם לכן אע"פ שגלו היו בגדי כהונה מכפרים על מזיד דלא אתרו ביה כדאמרינן בפרק יש בערכין (ערכין דף טז. ושם) ואין נראה דהא בימי שמעון בן שטח היו בגדי כהונה והיה דין אחרבע מיתות כדאמרינן בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לז: ושם) אר"ש בן שטח אחראה בנמחה אם לא ראיתי אחד שרק אחר חברו לחורבה וכו' לא זז משם עד שנשכו נחש ופריך אי הכי אר נחש הוא והא תני אע"פ שבטלו סנהדרין כו' ועוד אמר (מכות יב:) מרשעים יצא רשע כו' [c]והתם גומן שבהמ"ק קיים אייר מדקאמר ונמצא זה מת וזה גולה[d]:

דין

עין משפט נר מצוה

ז א (מיי' פ"ח מהלכות גערה הלכה יג ופ"ג מהלכות גניבה הלכה כ טוש"ע מ"מ מי' שנא):

מוסף רש"י

הניחא לר' ישבב. אי לאו מלגא הוא אלא לאפוקי מדר' סימאי דמתני' דאין אחר מליצה כלום אמר רב הונא אמר רב זו דברי ר"ע דאמר דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין ומסתמא הכא מליגא דר"ע מספקא ליה אי טעמא דנפשיה קאמר אי לאו הכי נראה לר"ת דגרסי' בפ"ק דיבמות (דף יח.) חד אמר בלאו ובלא זה מוכיח ר"ת בההיא שמעתא דל"ג בעשה וכן פר"ת דהיינו לאו שאחר דאמר קרא אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה אחרת ה"ל כיון שבנה שוב יבנה אחרת:

איכא בינייהו בעולה לכ"ג. פי' בקונט' בעולה שלא כדרכה וקשה דפלוגתא דר"מ ורבי אלעזר היא בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף עט. ושם) אי כשירה לכ"ג וה"ל למימר ולר"מ דאמר כשירה לכ"ג מאי איכא למימר כדקאמר ולר"ע דאמר כו' ואור"י דמר"ע פריך שפיר כדי לאוקומי ר"ש כן מנסיא שהוא בתרא כר"ע שהיה רבו אבל בהא לא חייש אי פליג ר"מ אר"ש כן מנסיא ור"מ פי' דהכא לא מייירי בבעולה מאחר אלא בכ"ג שאנס בתולה גמורה ולא תשיבה לאויה לקיימה דהאי לא ישא הוי מן התורה אף ע"ג דאם נשא נשוי ה"ל אמר בוגרת ומוכת עץ לא ישא ואם נשא נשוי אע"ג דהוי מן התורה דבעולה עצמו אסורה לו מן התורה וכ"ת לא פירש כן: (פסחים כב ושי"ש לב. שבועות לא.). **אף יום הכפורים מתחייב בנפשו.** דאיסור כרת ממיתת ב"ד דמי (מגילה ז:). **הכל בידי שמים.** מחוסות ומכאובות הבאים לאדם, כולם על ידי גזירת שמים, חוץ מצנים פחים. צנים, לנה, פחים, מולי הבא על ידי חום כמו (שב"ש ב:) על שיפוח היום (ע"ז ג:) אלו: צנים פחים, קור הנעשה (ב"מ קז:) אלו: הלנה והקור פח ומוקש בדרך עקש, כי בידו הדבר תלוי להשמר מן הלנה, ויש מפרשים צנים פחים קיר וחומה (רשב"ם ב"ב קמד:). **והאמר רב יוסף רבי חייא.** הגמרא קאמר דאמר רב יוסף נמי בגמרא וכן תני כו' (סוטה ח:).

תוספות רי"ד

מתני' דלא כר"נ בן הקנה. פירוש מתני' דמחייב קנס לבא על אחותו ואע"פ שמתחייב כרת בביאתו. דתניא ר"נ (בן הקנה) היה עושה יום הכפורים כשבת לתשלומין. מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין. מ"מ דר"נ ב"ה. אמר אביי נאמר אסון בידי שמים. פי' וקראהו אסון ונאמר אסון בידי אדם ואם אסון יהיה מה אסון הנאמר בידי אדם פטור מן התשלומין. פי' דמשתעי במיתת ב"ד למימר היכא דליכא מיתת ב"ד משלם דמי ולדות. אף אסון האמור בידי שמים פטור מן התשלומין:

מסורת הש"ס

ה) [תוספתא כ"ק פ"ז] שבועות לג. מגילה ז: פסחים כט. לב. [תוספתא פ"ג תוספתא דמגילה פ"ח], כ) כ"מ קו: כ"ב קמד: ש"ס ע"ז ג: ש"ס, ג) פוסק ח: סנהדרין לו: ע"ש, ד) ל"ל דכהוה, ה) [יבמות נט:], ו) (לקמן לו:), ז) דף נב:, ח) [יבמות דף נט:], ט) [דף נט. ושם ר"ה חליצתה], י) ומסר"מ אומר כי מלא כתוספתא פרק אלו נערות ר' מאיר אומר הבא על אחותו ועל אחות אביו כו' אין להם קנס וכן היה עושה רבי נחוניא בן הקנה יו"ד כשבת], יא) [ל"ג לתרץ דע"כ מפקא מתני' מר' נחוניא דלר' נחוניא אינו צריך לאוקומי חד לחייבי לאוין ועשה וחד ללאו דיבמה לשוק אבל חייבי כריתות קיים ליה בדרבה מייבא וכ"מ לקמן בפירקין אי כרבי נחוניא קשיא אחותו משמע דבחייבי כריתות לא מתוקמא כדאמרי' בגמ'], יב) [ע"ע תוס' מגילה כה. ד"ה הכל, מ) [והא דתנן (פ"ד לתמיד) על כרחך אתה מי כריש שאין לך אדם שמנית לחרוג עצמו ועוד גרלה לר"י דע"כ אתה מי לעתיד קאתי וגרס' ע"כ אתה מת וע"כ אתה מי והוי כמו המתים לתחיה והחיים לדין. מ"ר], נ) ומיהו אפשר לומר לפי שלפעמים היו מכפרים לא פסיקא ליה. מ"ר], ס) [וע"ע תוס' סוטה ח: חגיגה פח: ד"ה מכפרים].

תורה אור השלם

1. וכי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנִגַּפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בַּפְּלִלִים: שמות כא כב
2. וַיֹּאמֶר לֹא יָרַד בְּנֵי עִמָּכֶם כִּי אֲחִיו מֵת הוּא לְבַדּוֹ נִשְׁאָר וְקָרָאהוּ אָסוֹן בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ בָּהּ וְהוֹרַדְתֶּם אֶת שֵׂיבָתִי בְּיָגוֹן שְׁאוֹלָה: בראשית מב לח
3. צִנִּים פְּחִים בְּדֶרֶךְ עִקֵּשׁ שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחָק מֵהֶם: משלי כב ה

גליון הש"ס

גמ' **איכא** בינייהו בעולה לכ"ג. עי' פסחים מא ע"ב תוד"ה אבל:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בעולה וכו' אלא ר' אלעזר וגיל. נ"ב וביבמות נ"ט ע"ב מפקי דלא אליבא דר"מ משכחת לה בממאלת ע"ש:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com